

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN HET INDUSTRIETERREIN HOSTEDE TE ALVERINGEM(WEST-VLAANDEREN)

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN



ABO Archeologische Rapporten 558

Rapport opgemaakt door: Maarten Praet



Derbystraat 51

9051 Gent

maart 2018

Dossiernr. 23054.R.01

Projectcode OE: 2017K129

Gent

1 INLEIDING

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017K129
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
• straat + nr.:	Hostede 1
• postcode :	8690
• fusiegemeente :	Alveringem
• land :	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	N: 32609.264 / 186513.107 O: 32625.139 / 186457.545 Z: 32514.014 / 186373.936 W: 32479.618 / 186432.409
Kadaster	
• Gemeente :	Alveringem
• Afdeling :	2
• Sectie :	B
• Percelen :	B263x en B262b
Onderzoekstermijn	maart 2018
Thesauri	Bureauonderzoek, Alveringem, ijzertijd, romeinse periode, middeleeuwen, site met walgracht

1.2 WETTELIJK KADER

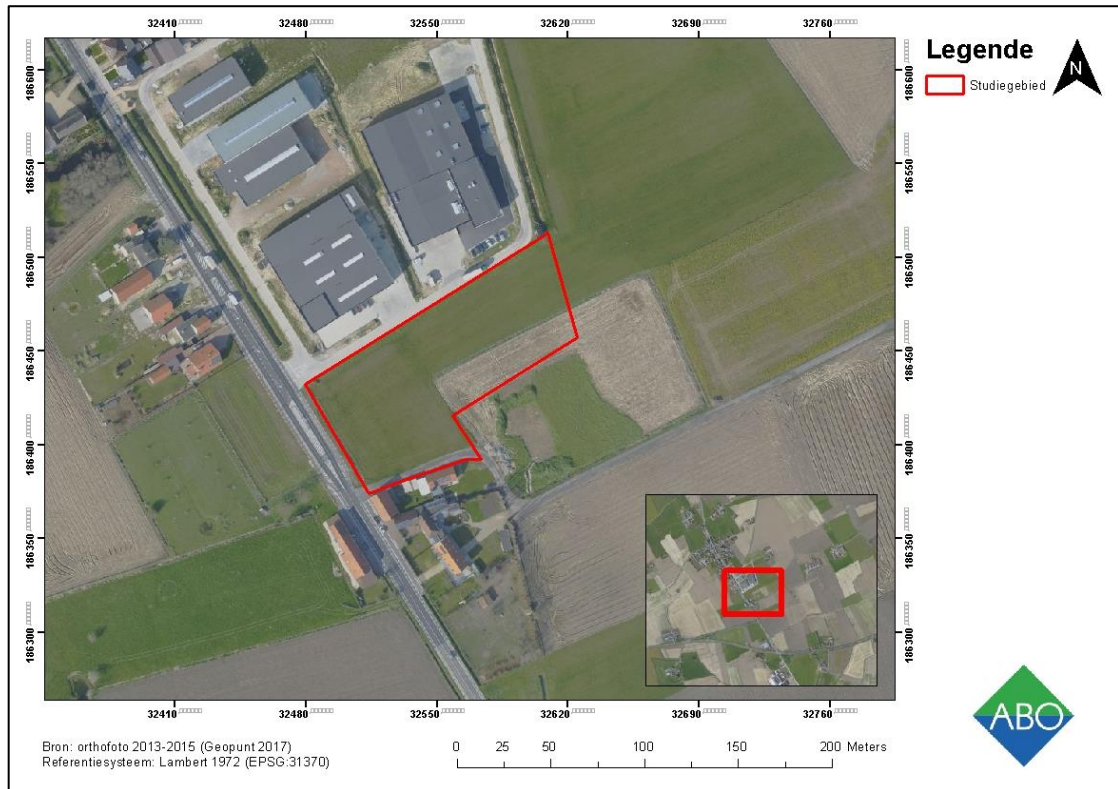
Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de opdrachtgever naar aanleiding van het verkrijgen van de uitbreiding van een bedrijventerrein.

Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de grens van 3.000m² overschrijdt en de ingreep in de bodem de grens van 1.000m² overschrijdt buiten een archeologische zone, moet er in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het

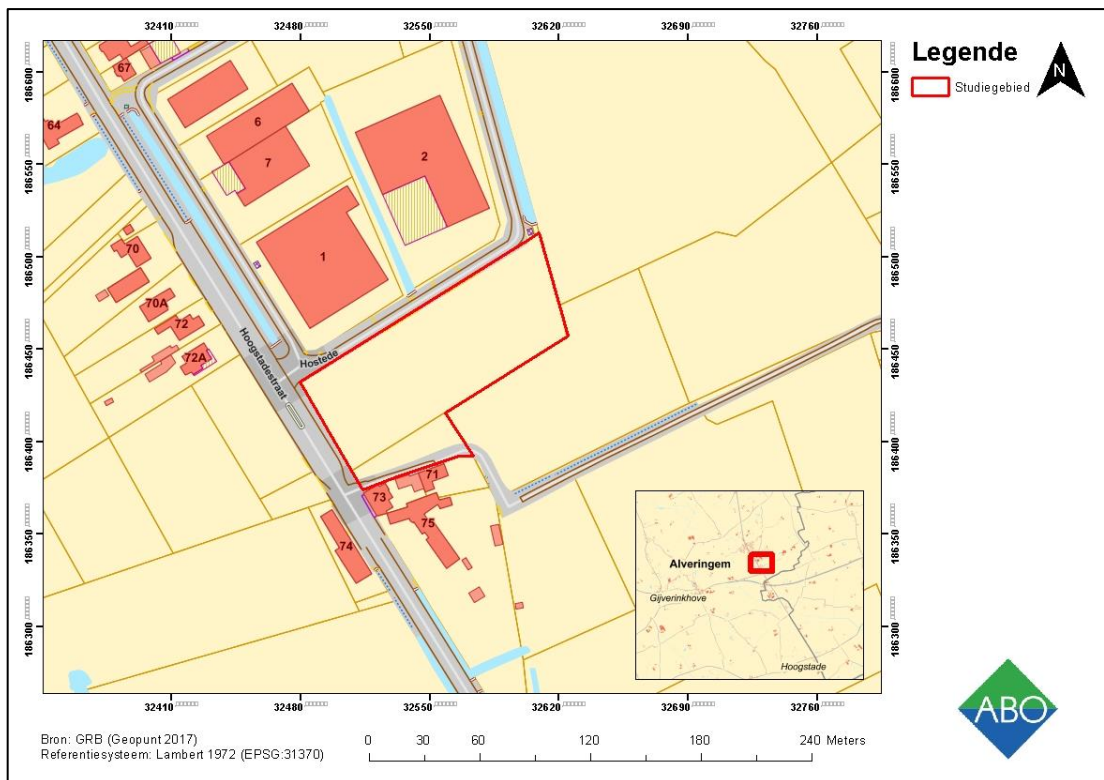
archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Hierbij wordt bijgevolg een archeologienota opgemaakt op basis van bureauonderzoek.

1.3 AFBAKENING STUDIEGEBIED

De grenzen van het studiegebied komen overeen met de perceelsgrenzen van het betrokken terrein. Dit zijn volgende percelen: B263x en B262b.



Figuur 1: Ligging studiegebied. Orthofotomosaïek (grootschalige winteropnamen, kleur, 2017) met aanduiding studiegebied (Geopunt 2017)



Figuur 2: Ligging studiegebied. GRB met aanduiding studiegebied (Geopunt 2017)

1.4 AARD VAN DE BEDREIGING

1.4.1 HUIDIGE SITUATIE

Het studiegebied is gelegen op onbebouwd akkerland. Er dienen dus geen sloopwerken plaats te vinden. Aangezien het terrein onbebouwd is gebleven, is de verstoringsgraad minimaal. Er is echter wel een gracht aanwezig in het oostelijk deel van het studiegebied (tot op ca. -0.60m-mv). De bewaringstoestand ter hoogte van deze gracht is dan ook lager.



Figuur 3: Huidige situatie - Orthofotomosaïek (grootschalige zomeropnamen, kleur 2016) met aanduiding studiegebied (Geopunt 2017)

1.5 TOEKOMSTIGE SITUATIE

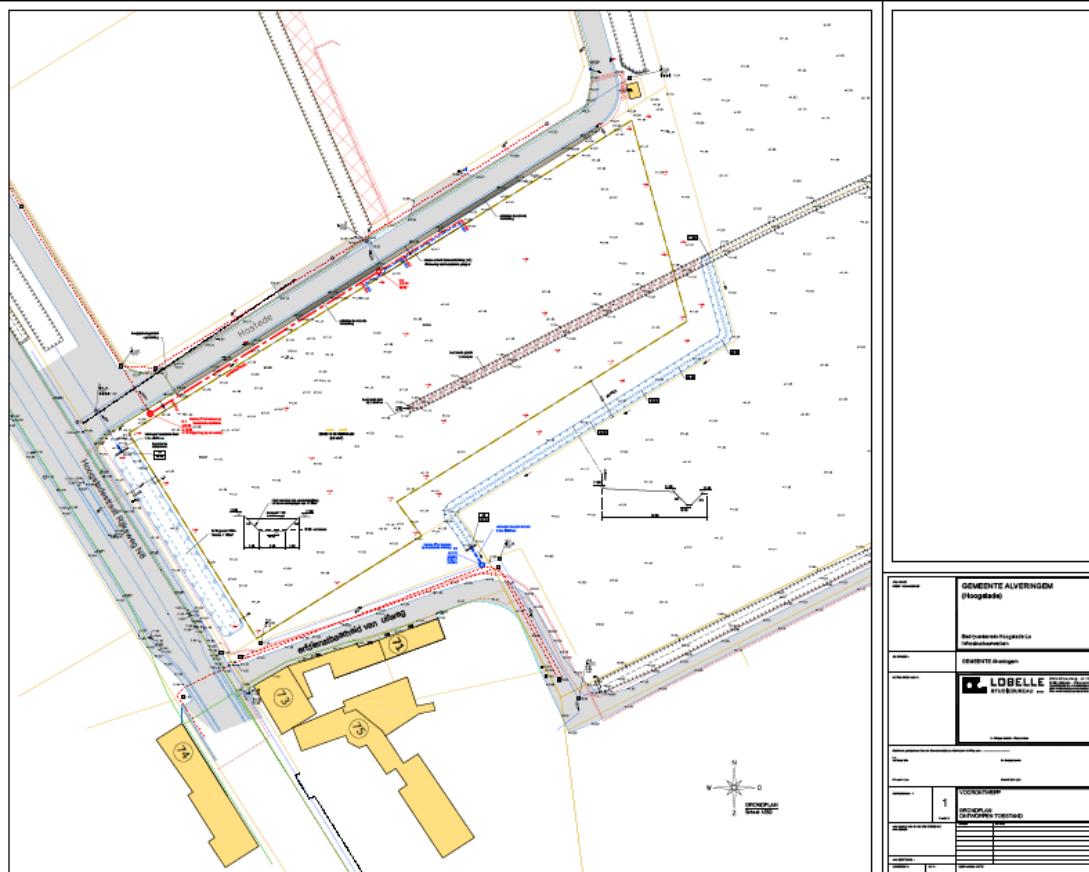
Het terrein zal over de gehele oppervlakte opgehoogd worden om het terrein bouwrijp te maken voor de uitbreiding van de bedrijvenzone die zich ten noorden hiervan bevindt. De ophoging zal ca. 40-50cm dik zijn tot op een hoogte van 11.90mTAW in het noorden van het terrein en 11.30mTAW in het zuiden van het terrein. De vloerplas van de toekomstige gebouwen zal ca. 30cm boven de huidige weg leggen. Onder deze vloerplas zal een steenslagfundering (30cm) en een betonplaat (20cm) voorzien worden. Deze funderingen zullen beperkt blijven tot het ophogingspakket.

Het aanleggen van een ophogingspakket wordt volgens het Onroerend Erfgoeddecreet echter als een bodemingreep beschouwd: *“Onder bodemingrepen verstaat de regelgever elke wijziging van de eigenschappen van de ondergrond door verwijdering of toevoeging van materie, verhoging of verlaging van de grondwatertafel, of samendrukken van de materialen waaruit de ondergrond bestaat.”* Bijgevolg zullen mogelijke archeologische resten bedreigd worden door de geplande werken over het volledige terrein.

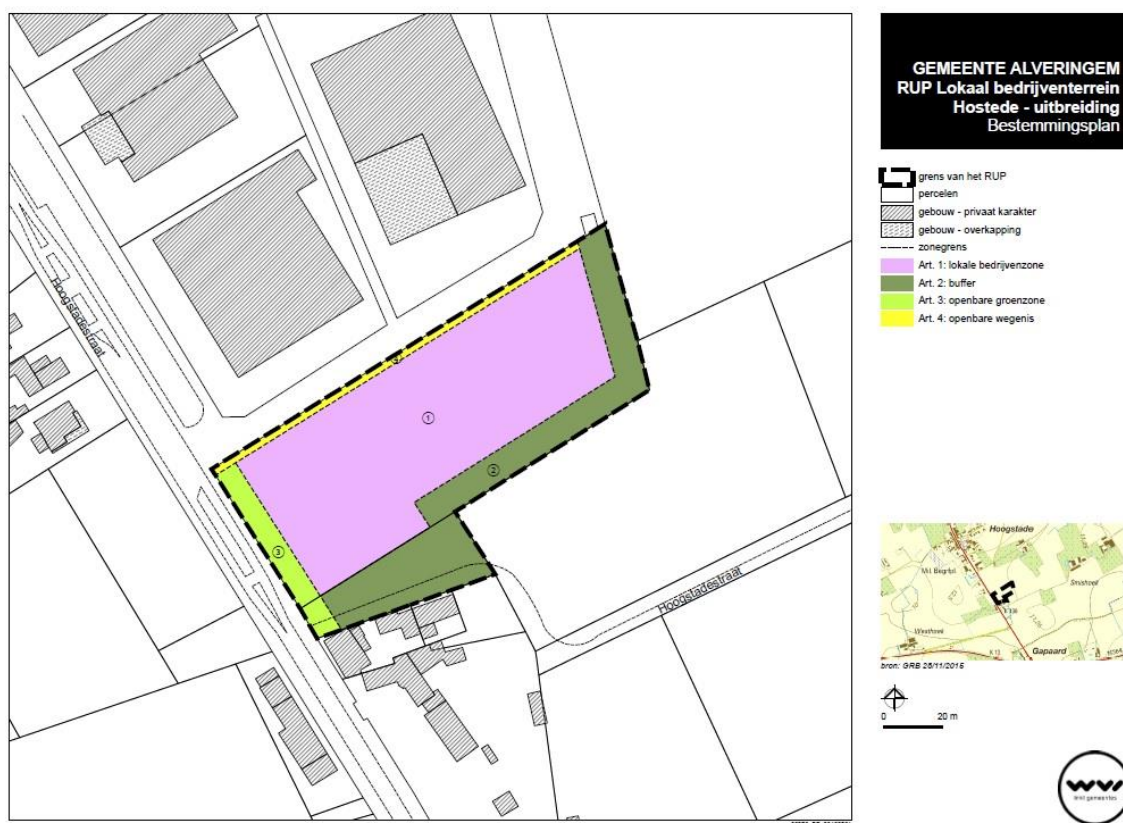
Daarnaast zal de weg in het noorden van het studiegebied verbreed worden met ca. 1m. Deze verbreding blijft echter beperkt tot de reeds verstoorde zone van de huidige berm. Verder zal ook een buffergracht worden aangelegd langs de N8. De gracht heeft een lengte van 50m en een breedte van 5.25m. De diepte schommelt tussen -0.90 à -1m ten opzichte van het huidige

maaiveld. Het volume van de gracht bedraagt 185m^3 . Er zal een tweede gracht worden aangelegd in het zuidoosten van het studiegebied. De bodemingreep zal hier eveneens tot ca. 1m diepte reiken onder het huidige maaiveld.

In het oostelijk deel van het studiegebied is momenteel een gracht met buis gelegen op een diepte van ca. -0.60m-mv . De buis zal opgebroken worden en de gracht zal worden gedempt. Deze zone zal dus reeds sterk verstoord zijn.



Figuur 4: Toekomstige situatie gebaseerd op plannen van de initiatiefnemer (Geopunt 2017)



1.6 GEMOTIVEERD ADVIES

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO NV naar aanleiding van de uitbreiding van een bedrijvenzone tussen de Hostede en Hoogstadestraat te Hoogstade (Alveringem).

Op basis van het archeologisch, historisch, cartografisch en landschappelijke onderzoek (hfst. 3 en 4 van het verslag van resultaten) worden er archeologische vondsten verwacht uit de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen. Er kan echter niet uitgesloten worden dat er ook archeologische resten uit andere periodes kunnen worden aangetroffen. De aan- of afwezigheid van relevante archeologische sporen kon echter niet worden vastgesteld noch worden uitgesloten op basis van bureauonderzoek. Een onderzoek met ingreep in de bodem is bijgevolg noodzakelijk. In dit uitzonderlijk geval wordt gebruik gemaakt van de uitzonderingsprocedure met een gemotiveerde advisering en motivering (Cf. art. 5.4.5 Onroerend Erfgoeddecreet, art. 5.1.2 van de Code Van Goede Praktijk):

Zoals vermeld in artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoed decreet is het:

“...in uitzonderlijke gevallen niet mogelijk of opportuun om reeds ingrepen uit te voeren op het terrein. Daarom kan de erkende archeoloog uitzonderlijk voorstellen het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de vergunning.” (art. 5.4.5 Onroerend Erfgoed Decreet 2016)

Bijvoorbeeld wanneer het:

*...onmogelijk is om het terrein te onderzoeken wanneer dit nog bebouwd is of de **initiatiefnemer nog niet de** zakelijkrechthouder is, of de ingrepen plaatsvinden in een waardevol gebied waar eerst andere sectorale afwegingen gemaakt dienen te worden.*

Het terrein in kwestie is nog niet in eigendom van de initiatiefnemer. Daarnaast is het terrein nog in precair gebruik. Bijgevolg dient het archeologisch onderzoek plaats te vinden in **uitgesteld traject**.

Een vervolgonderzoek wordt bijgevolg aangeraden om volgende redenen:

- 1) Uit het historische, archeologische, en landschappelijk onderzoek (hfdst. 3 en 4) blijkt dat het terrein op matig natte zand(leem)bodems ligt op het Plateau van Izenberge. De hoge ligging binnen het landschap alsook de nabijheid van waterlopen zijn indicatoren voor een gunstige nederzettingslocatie vanaf de steentijden. Net ten noorden van het studiegebied werd een archeologisch onderzoek uitgevoerd waarbij sporen uit de ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen aan het licht kwamen. Hoogstwaarschijnlijk lopen enkele van deze sporen door in het huidige studiegebied.
- 2) Het studiegebied is gelegen in onbebouwd akkerland, duidend op een gunstige bewaringstoestand. Aangezien het volledige terrein zal worden opgehoogd en de archeologische sporen zich op geringe diepte bevinden, worden de archeologische resten over de gehele oppervlakte bedreigd door de geplande werken.
- 3) De impact van de geplande werken is hoog genoeg over het gehele terrein om mogelijke archeologische resten te bedreigen. Gezien de hoge archeologische waarde van de archeologische site net ten noorden van het studiegebied, de gunstige landschappelijke ligging en het hoge archeologische potentieel van de omgeving, wordt het potentieel tot kennisvermeerdering hoog ingeschat.

Het archeologisch onderzoek zal bestaan uit een met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven. Op basis van de resultaten van de prospectie met ingreep in de bodem zal een eventueel vervolgonderzoek gestuurd worden. Programma van maatregelen – Fase 1

1.7 AFWEGING STRATEGIE

De aan- of afwezigheid van relevante archeologische sporen kon echter niet worden vastgesteld noch worden uitgesloten op basis van bureauonderzoek. Een onderzoek met ingreep in de bodem is bijgevolg noodzakelijk voor afgebakende zones voor vervolgonderzoek. Op basis van het archeologisch, cartografisch en landschappelijke onderzoek (hfst.3 en 4 van het verslag van resultaten) worden er archeologische resten uit de ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen verwacht. Het valt niet uit te sluiten dat er ook archeologisch materiaal uit andere periodes kan worden aangetroffen.

Rekening houdend met de aard van de te verwachten resten, wordt er geopteerd voor een prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven. Op deze manier krijgen we snel een terreindekkend overzicht in de spreiding, aard, datering en bewaring van de aanwezige sporen. De totale oppervlakte van de proefsleuven bedraagt ca. 1.070m². Dit zorgt voor een dekkingsgraad 11.5% ter hoogte van de geplande bodemingrepen.

Er werd hierbij niet gekozen voor landschappelijk boren noch geofysische prospectie. Deze methoden zijn weliswaar uitstekend geschikt om landschappelijke informatie te genereren maar deze informatie kon reeds afgeleid worden uit beschikbare kaartbronnen. De methoden geven bovendien geen enkel inzicht in de aard en datering noch bewaringstoestand van de sporen.

Er werd eveneens niet gekozen voor verkennende of waarderende boringen. Hoewel deze methoden waardevol kunnen zijn voor het lokaliseren van prehistorische sites, zijn deze methoden minder waardevol binnen de context van een meerperiodensite met grondsporen. Zo kan slechts weinig informatie worden verzameld voor perioden na de steentijden en kunnen er geen bodemsporen worden gedetecteerd. Informatie omtrent de bodemopbouw kon reeds worden afgeleid door eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek in de omgeving. De methoden geven bovendien geen enkel inzicht in de aard en datering noch in de bewaringstoestand van de sporen.

Er werd hierbij niet gekozen voor de aanleg van profielputten of proefputten. Deze methoden zijn uitermate geschikt om een complexe verticale stratigrafie optimaal te analyseren, maar zijn niet terreindekkend. Op basis van de bureaustudie wordt eerder een complexe horizontale spreiding verwacht, eerder dan een complexe verticale stratigrafie. Omdat de exacte afbakening van de mogelijke archeologische site nog niet gekend is, dienen deze eerst gelokaliseerd te worden. Deze methode is niet geschikt voor het lokaliseren van structuren vanwege de beperkte omvang en de beperkte horizontale spreiding. Daarnaast is het gezien de lineaire vorm van de verwachte structuren, meer aangewezen om proefsleuven aan te leggen.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN – PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM IN DE VORM VAN PROEFSLEUVEN

2.1 DOEL EN ONDERZOEKSVRAGEN

Een proefsleuvenonderzoek biedt de mogelijkheid tot het achterhalen van eventuele aanwezige sporen en hun aard, omvang en archeologische waarde. Het houdt een statistisch verantwoorde steekproef in van het terrein dat zal opengelegd worden in de vorm van sleuven met een breedte van 2m. Er moet echter rekening gehouden worden met het feit dat voor het aanleggen van de proefsleuven de voor steentijdarcheologie interessante lagen zullen worden weggegraven. Deze bevinden zich immers (meestal) boven het af te lezen archeologische vlak. Het overgaan tot een proefsleuvenonderzoek kan dan ook enkel nadat uitsluitend is gegeven over de aanwezigheid van steentijdresten.

De onderzoeksvragen die dienen beantwoord te worden, zijn:

- Welke zijn de waargenomen horizonten? Geef een beschrijving en duiding? Is er een bewaarde Podzol aanwezig? Zijn er plaggen aanwezig? In het geval van ontbrekende horizonten: wat verklaart dit?
- Zijn er indicaties voor erosie of de aanwezigheid van colluvium? En wat is het effect ervan op het archeologisch erfgoed (bewaring)?
- Zijn er sporen aanwezig en zijn deze van natuurlijke of antropogene oorsprong? Geef een beschrijving en duiding.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Bevatten de sporen archeologisch materiaal (belangrijk met het oog op datering)? Zo ja, welk (materiaal, datering, ...)?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Gaat het om losse sporen, zonder ruimtelijke samenhang, of maken ze deel uit van één of meerdere structuren? Geef een interpretatie en voorzie argumentatie.
- Kunnen de aangetroffen sporen gerelateerd worden aan de resultaten van de opgraving net ten noorden van het terrein?
- Kunnen, op basis van het sporenbestand, archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden? Voorzie hierbij argumentatie.
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats en welke kennisvermeerdering kan verwacht worden?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen? Is behoud *in situ* mogelijk? Als blijkt dat dit niet het geval is:

- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
- Waarop moet specifiek gelet worden tijdens het vervolgonderzoek, zowel op methodologisch als strategisch vlak?
- Welke onderzoeksvragen dienen tijdens het vervolgonderzoek beantwoord te worden?
- Is voor het beantwoorden van deze vragen aanvullend natuurwetenschappelijk onderzoek nodig? Zo ja, welk? En welk type staalnamen, inclusief hoeveelheid, is hiervoor noodzakelijk?

2.2 STRATEGIE

Wanneer de noodzakelijke eerste stappen van het vooronderzoek zijn uitgevoerd en de onderzoeksresultaten wijzen op de noodzaak van verder onderzoek (rekening gehouden met de vooropgestelde criteria, zie 3.2), dan zullen parallelle, continue proefsleuven worden aangelegd op het terrein. Statistisch onderzoek wees uit dat een dekkingsgraad van 10 à 15% van het onderzoeksgebied voldoende is voor het opsporen van ongeveer 95% van alle vindplaatsen met een diameter van 5m. (Borsboom & Verhagen 2012; De Clercq et al. 2011; Onderzoeksrapport 48 OE) Er moet wel rekening gehouden worden met het feit dat door het aanleggen van parallelle sleuven mogelijks lineaire structuren worden gemist indien ze eenzelfde oriëntatie hebben als de sleuven. Om de trefkans aanzienlijk te vergroten, dienen dan ook dwarssleuven en/of kijkvensters te worden aangelegd wanneer de bodem en sporencombinatie hier aanleiding toe geven. Hoeveel kijkvensters en waar deze zullen aangelegd worden, is te bepalen door de erkend archeoloog en veldwerkleider. De keuze hiervoor zal beargumenteerd worden in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

De geplande sleuven zullen een breedte hebben van 2m en op een tussenafstand van 15m van elkaar gelegen zijn met een oriëntatie dwars op de grachten die reeds geregistreerd werden bij het archeologisch onderzoek net ten noorden van het studiegebied. Deze sporen zullen hoogstwaarschijnlijk ook binnen het huidige studiegebied aanwezig zijn. Op deze manier word in één oogopslag een maximaal terreindekkend overzicht verkregen. De aanleg van de sleuven gebeurt met een niet-getande graafbak met een breedte van 2m. Er wordt voorgesteld om 5 sleuven (ca. 1.100m²) aan te leggen. Op deze manier wordt een dekkingsgraad van ca. 11.9% bereikt, dat aangevuld kan worden met kijkvensters. De erkend archeoloog die het veldwerk uitvoert kan beslissen deze sleuven uit te breiden met kijkvensters indien dit tijdens het onderzoek nodig blijkt. Deze keuze zal steeds gemotiveerd worden in de rapportage. Indien er historische bebouwing wordt aangetroffen, kan er geopteerd worden om een volgsleuf aan te

De proefsleuven moeten ook een zicht geven op het effect van eventuele geomorfologische of erosieve processen op de spreiding, diepteligging en bewaring van archeologische sporen. De proefsleuven zullen aangelegd worden op een leesbaar archeologisch niveau. Aangezien er verbruining werd vastgesteld tijdens het archeologisch onderzoek net ten noorden van het studiegebied, dient dit nauwkeurig opgevolgd te worden door de veldwerkleider. Indien er indicaties zijn voor meerdere (potentiële) niveaus, dan zal een aparte waardering voorzien worden. De dagelijkse taken bestaan uit het volledig opmeten van de sleuven, sporen, en eventuele kijkvensters wat resulteert in grondplannen die up-to-date zijn en steeds aangeleverd kunnen worden.

2.3 REGISTRATIE EN STAALNAME

De sporen worden opgeschoond in het vlak en wanneer een spoor zich tegen de putwand bevindt, zal het profiel eveneens geregistreerd worden om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te duiden. Alles wordt in het vlak geregistreerd en gefotografeerd. Een voldoende grote selectie van sporen wordt gecoupeerd om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Wanneer sporen worden aangetroffen die een vermoedelijk grote diepte hebben (zoals een waterput of waterkuil), wordt dit nagegaan aan de hand van een boring. Eventuele noodzaak tot aanvullende boringen en het aantal ervan is vrij te bepalen door de erkend archeoloog en veldwerkleider. Gecoupeerde sporen worden geregistreerd, beschreven, ingemeten, ingetekend (schaal 1:20) en gefotografeerd (nummer, sleuf, noordpijl en schaallat). Eventueel aanwezig archeologisch materiaal wordt ingezameld, geregistreerd en verpakt volgens de richtlijnen van de CGP.

Per sleuf worden machinaal voldoende profielputten aangelegd om inzicht te krijgen in de bodemopbouw. De profielen worden opgeschoond (binnen de grenzen van de veiligheid en stabiliteit), geregistreerd, beschreven, ingetekend (schaal 1:20), ingemeten en gefotografeerd (nummer, sleuf, noordpijl en schaallat). De expertise van een bodemkundige wordt hiervoor gebruikt.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zal eveneens gebruik gemaakt worden van een metaaldetector voor het controleren van het archeologische aangelegde vlak, de aanwezige (archeologische) sporen en tevens de afgegraven teelaarde. Wanneer een signaal wijst op de aanwezigheid van metaal, wordt dit geregistreerd in de sporenlijst, maar (metaal)vondsten worden enkel ingezameld als ze zich aan het oppervlak bevinden of aan het licht komen in gecoupeerde sporen. Ze worden geregistreerd en verpakt volgens de richtlijnen van de CGP om degradatie tegen te gaan.

Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedempt om het terrein in zijn oorspronkelijke staat te herstellen en verdere degradatie van aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig wordt geotextiel voorzien om delicate sporen te beschermen tot verder vervolgonderzoek (opgraving).

Dit proefsleuvenonderzoek is de laatste stap in het vooronderzoek met ingreep in de bodem, waarna een uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en waarde van de archeologische resten op het terrein. Het algemene doel is bereikt wanneer uitsluitsel gegeven kan worden over vrijgave van het terrein (eventueel met behoud *in situ*) of eventuele noodzaak tot vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische opgraving. Dit kan alleen als een statistisch significant deel van het terrein onderzocht werd met een voldoende spreiding van de sleuven, zodat uitspraken gedaan kunnen worden over het volledige terrein. Hierbij moet de erkend archeoloog de eventueel aanwezige archeologische resten voldoende onderzoeken met het oog op een datering, ruimtelijke spreiding en interpretatie van het geheel.

Bij het aantreffen van waterputten, beerputten, silo's en/of diepe afvalputten wordt bijzondere aandacht besteed aan de monsternamen (in bulk) voor natuurwetenschappelijk onderzoek en dateringsonderzoek. Bij het couperen van waterputten wordt er zorg voor gedragen dat de volledige waterput met insteekkuil wordt gecoupeerd, rekening houdend met de wetgeving inzake veiligheid. Indien sprake van een bewaarde bekisting of stenen mantel, dient deze vrijgelegd te worden en in detail te worden geregistreerd. Bij het couperen van beerputten, wordt de coupe op de kleinst mogelijk werkbare oppervlakte gezet opdat men de verschillende

lagen goed kan onderscheiden en apart kan volgen. De bewaarde houten of stenen putstructuur zelf dient in detail geregistreerd worden betreffende de constructiewijze, de situering van het stortgat en een eventuele fasering. Vullingslagen worden stratigrafisch bemonsterd en gezeefd.

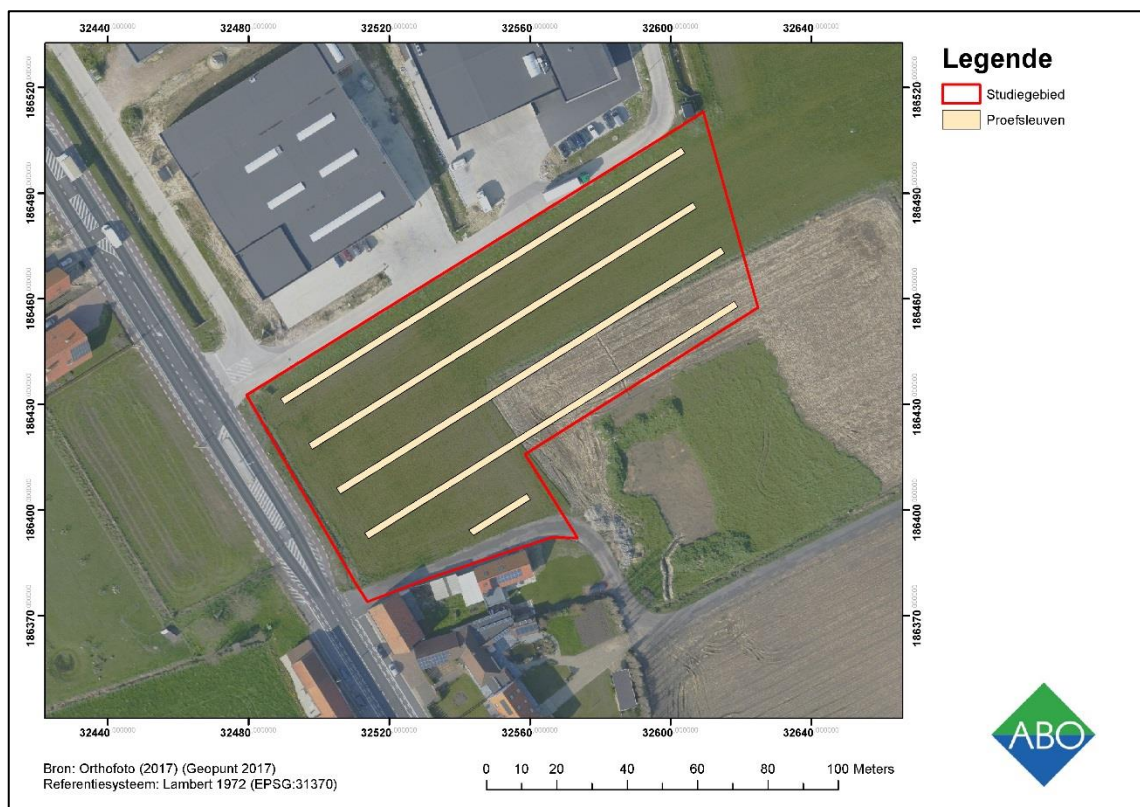
Uit heterogene puin –en/of ophogingspakketten worden enkel diagnostische en/of uitzonderlijke vondsten verzameld. Stalen genomen in het kader van natuurwetenschappelijk onderzoek worden eerst gewaardeerd (assessment) door een erkend archeoloog.

Beerputten en afvalkuilen worden bemonsterd en gezeefd met het oog op de analyse van het consumptiepatroon.

In bepaalde gevallen kan een specifieke bemonsteringstechniek of selectieve bemonstering aangewezen zijn (bijzondere vondsten of vondstcomplexen). De initiatiefnemer voorziet hierbij de nodige deskundige begeleiding.

Indien meerdere pollenbakken gebruikt worden voor één profielopname dienen de verschillende pollenbakken minimaal 10cm te overlappen. Alvorens de pollenbak(ken) uit het profiel te verwijderen, worden ze gefotografeerd en ingemeten. De geregistreerde lagen worden op de pollenbak aangebracht, inclusief de laagnummers.

Ten allen tijde zal de Code van Goede Praktijk als norm gehanteerd worden.



Figuur 6: Voorstel proefsleuvenplan weergegeven op een orthofoto (2017) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2018)

2.4 CRITERIA VOOR HET NIET UITVOEREN VAN DE VOORZIENE ONDERZOEKSMETHODEN

Indien tijdens het veldwerk van de in het programma van maatregelen besproken onderzoeksmethodes wordt afgeweken, op basis van de inzichten uit het onderzoek, wordt dit beschreven en verantwoord in de rapportering.

2.5 VOORZIENE AFWIJINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Afwijkingen ten aanzien van de CGP worden niet voorzien. Indien er tijdens het uitvoeren van het veldwerk toch redenen hiervoor zijn, dan worden deze beschreven en met verantwoording opgenomen in het verslag van resultaten.

2.6 RANDVOORWAARDEN

Het archeologisch vooronderzoek kan pas worden uitgevoerd na het rooien van de bomen. De bomen mogen gekapt worden tot boven het maaiveld. De boomwortels moeten plaatselijk uitgefreesd worden.

2.7 RISICO'S

De verschillende stappen in hierboven voorgestelde traject brengen een reeks potentiële risico's met zich mee. Deze risico's staan hieronder opgesomd voor de verschillende stappen van het traject. Voor elk van de risico's staat ook telkens vermeld welke maatregelen er worden genomen om gevaarlijke situaties te vermijden en de risico's waar mogelijk te beperken.

Het voorgestelde gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) is steeds conform met het Koninklijk besluit betreffende het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen van 13 juni 2016 (B.S. 14.7.2005).

2.8 ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Het archeologisch ensemble bestaat uit het geheel van archeologische artefacten en onderzoeksdocumenten. Zowel het digitale als materiële ensemble zal, conform de CGP, tijdelijk bewaard worden in het depot van de afdeling archeologie van ABO nv te Gent. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de rapportering, zal het archeologisch ensemble door de erkende archeoloog worden overgedragen aan de eigenaar, het erkende onroerenderfgoeddepot of de door de eigenaar bepaalde andere bewaarplaats (CGP 31.1). Dit zal in onderling overleg met de opdrachtgever gebeuren.

4 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	Director		29 maart 2018
Toon Moeskops	Business Unit Manager		29 maart 2018
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		29 maart 2018
Anouk Van der Kelen	Archeoloog / Kwaliteitsverantwoordelijke		29 maart 2018

5 BIBLIOGRAFIE

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2016.

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2017: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 10 oktober 2016).

Geopunt Vlaanderen 2017

Inventarissen Onroerend Erfgoed (Landschapsatlas, Wereldoorlogrelicten, Historische stadskern, Beschermd stads- of dorpsgezicht, Archeologische zone, Zone waar geen archeologie te verwachten valt) [Online], inventaris.onroerenderfgoed.be (geraadpleegd in oktober 2017).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 10 oktober 2016).

Van Ranst E. & C. Sys. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*. Laboratorium voor bodemkunde. Universiteit Gent
